

संपादकीय

नुकतेच राज्यसरकारने वैद्यकीय शिक्षण पूर्ण केल्यावर एक वर्ष दोन वर्षे सरकारी रुग्णालयात नोकरी सक्तीची करणार असल्याचे जाहीर केले आहे. हा निर्णय फक्त सरकारी वैद्यकीय महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांसाठी आहे कां खाजगी महाविद्यालयातील विद्यार्थी पण त्यात अंतर्भूत आहेत हे अजून स्पष्ट झालेले नाही. मुळात पूर्वी सरकारी रुग्णालयांत नोकरी मिळावी म्हणून धडपडणारे विद्यार्थी त्यांच्याकडे पाठ का फिरवू लागले आहे हे पाहणे गरजेचे आहे. आज वैद्यकीय शिक्षण सर्व सामान्यांच्या आवाक्याबाहेर जाऊ पाहात आहे. सरकारी महाविद्यालयांची फी साधारण चाळीस पन्नास हजार दरवर्षी झाली आहे तर खाजगी महाविद्यालयांची मेरिट सीटची फी चार ते सहा लाख प्रतिवर्ष आहे. पेमेंट सीटची तर विचारूच नये. आज एखादा विद्यार्थी डॉक्टर बनतो तेव्हा प्रत्यक्ष रुग्णांवर चिकित्सा करण्याचा, शस्त्रकर्म करण्याचा अनुभव घेऊनच तो शिकत जातो. जेवढा अनुभव जास्त तेवढे निदान व चिकित्सेतील यश जास्त हे साधे समीकरण आहे. आज सरकारी रुग्णालयांत येणाऱ्या रुग्णांची प्रचंड संख्या व त्यातील वैविध्य लक्षात घेतले तर एका वर्षामध्येच तेथे कुठल्याही डॉक्टरला भरपूर अनुभव मिळू शकतो. तरीही डॉक्टर्स याकडे पाठ का फिरवतात? याची दोन मुख्य कारणे. एक म्हणजे शहरातील रुग्णालयांत उपलब्ध होणाऱ्या सुविधा आजही गावांमध्ये पोहोचलेल्या नाहीत. यामुळे, सुविधा व औषधांचा तुटवडा यामुळे चिकित्सा करणे गावांमध्ये, तेथील सरकारी वैद्यकीय दवाखाने / इस्पितळे, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे येथे शक्य होत नाही. यामुळे रुग्णसुद्धा अशा ठिकाणी जाणे टाळून जिल्हा, तालुक्याच्या ठिकाणी वा थेट मोठ्या शहरांत जाणे पसंत करतात. किंवा खाजगी रुग्णालयांत जातात. यामुळे गाव खेड्यांमध्ये सरकारी नोकरीत जाणाऱ्यांना तुलनेने अनुभव कमी व वेळ वाया जास्त जातो. तसेच सर्वांनाच शहराचे आकर्षण असल्याने गावामध्ये जाऊन राहणेसुद्धा बहुतेक डॉक्टरांना नको असते. यामुळे सरकारने जेव्हा दंड भरून (बॉण्डची रक्कम) सरकारी नोकरीपासून 'सुटका' मिळवण्याचा राजमार्ग उपलब्ध करून दिला तेव्हा बहुतेकांनी तो निवडला. मात्र यामुळे आधीच कमकुवत असलेली ग्रामीण आरोग्य व्यवस्था अधिकच खिळखिळी झाली आहे. दुसरे महत्वाचे कारण म्हणजे शहरांमध्ये असणारा पैसा. आज काही लाख रुपये खर्च करून (व्यावहारिक भाषेत गुंतवून) जेव्हा एखादा तरुण डॉक्टर बनतो तेव्हा आपली ही गुंतवणूक लवकरात लवकर कशी वसूल होईल याचाच तो विचार करतो. यामुळे शहरांमधील मोठ्या पंचतारांकित रुग्णालयांत काम मिळवणे वा खाजगी व्यवसाय सुरू करणे असे मार्ग

(पान ४ वर)

आयुः धर्मार्थकाममोक्षाय ।
'आयुर्हित' आयुर्हिताय ॥

आयुर्हित

आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व
संशोधन केंद्राचे वार्तापत्र

वर्ष ९ • अंक १ • भारतीय सौर माघ १, शके १९३३ • २१ जानेवारी २०१२

संपादक : वैद्य प्रसन्न केळकर

: सल्लागार मंडळ :

डॉ. गुरुनाथ म्हापसेकर, वैद्य राजन पाटणकर, वैद्य नरेंद्र कडे
श्री. प्रकाश मोडक, डॉ. प्रज्ञा आपटीकर, सौ. प्रिया घैसास

आता 'आयुर्हित' वाचा www.ayurlink.com / Ayurhit_magazine वर सुद्धा

जीवनयोग निरूपण

- प्रसन्नानंद

गेल्या अंकात आपण पाहिले की शरीरातील ज्योतिवर म्हणजेच तेजावर संयम केला तर सिद्ध पुरुषांचे दर्शन होते. तसेच प्रतिभेच्या ज्ञानाने सर्व ज्ञान प्राप्त होते. हृदयावर म्हणजे शरीरातील देवाण-घेवाणीच्या क्रियेवर संयम केल्यास चित्ताचे म्हणजेच चित् शक्तीच्या स्वरूपाचे ज्ञान होते. यापुढे भगवान पतंजली सांगतात,

सत्त्वपुरुषयोः अत्यन्त असंकीर्णयोः प्रत्ययाविशेषः

भोगः परार्थात् स्वार्थसंयमात् पुरुषज्ञानम् ॥

जीव आणि पुरुष (म्हणजेच मी-आत्मा आणि तो-परमात्मा यांच्या अत्यंत भिन्नतेचा प्रत्यय हा अविशेष (नेहमीचा) भोग आहे. परार्थामुळे आणि स्वार्थ संयमामुळे पुरुषाचे (मी आणि तो एकत्र आहे असे) ज्ञान होते.

सत्त्व म्हणजे असण्याची स्थिती. मी पणाचे अस्तित्व म्हणजे सत्त्व. हा मीपणा जीवाला असतो. म्हणूनच तो सतत 'मी' 'मी' करत राहतो. सामान्य व्यक्ती 'मी' लाच सर्वस्व मानते. अभ्यासाने थोडे ज्ञान प्राप्त झालेल्यांना जाणीव होते की 'मी' वर प्रभुत्व गाजवणारी एक वेगळीच शक्ती आहे. यालाच ते पुरुष किंवा ईश्वर किंवा परमात्मा मानतात. परंतु ईश्वर वा परमात्मा आपल्याहून भिन्न आहे. आपल्यापेक्षा श्रेष्ठ आहे असेच मानल्यामुळे त्याचे ज्ञान मिळवण्याचा किंवा त्याला प्राप्त करण्याचा सतत प्रयत्न करत राहतात. विविध धर्मांचे, पंथांचे लोक ईश्वर हा स्वतःपेक्षा वेगळा मानून त्याची उपासना आपापल्या पद्धतीने करतात. जीव व ईश्वर यांच्या आत्यंतिक भिन्नतेचा हा प्रत्यय म्हणूनच अविशेष भोग म्हणजे नेहमीचा अनुभव मानलेला आहे. आता जर जीव व ईश्वर हे भिन्न आहेत हा अविशेष अनुभव तर विशेष अनुभव कुठला? तर साहजिकच जीव व ईश्वर यांच्या एकतेचा, अभिन्नत्वाचा अनुभव हा विशेष अनुभव ठरतो. आत्मा व परमात्मा एकच आहेत. जीव व ईश्वर

(पान २ वर)

आहार गाथा

वैद्या सौ. कल्याणी केळकर

बी.ए.एम.एस;पी.जी.डी.ई.एम.एस्.

गूळ

“गुळाचे खाणार त्यालाच देव देणार!”

“आपल्या आहारात गोडी उत्पन्न करण्यासाठी आपण गूळ व साखर ह्यांचा वापर करत असतो. ह्यामुळे अन्नपदार्थांना वेगळीच चव येते. आयुर्वेदात प्रामुख्याने गुळाचा वापर सर्वत्र सांगितला आहे. साखरेपेक्षा गूळ हा श्रेष्ठ आहे. गूळ हा आरोग्यदायी आहे. पूर्वीपासून आपल्याकडे पद्धत आहे उन्हातून पाहुणा घरी आल्यावर त्याला प्रथम आपण गूळ व पाणी देतो. गुळामुळे थकवा नाहीसा होतो तसेच प्रवासात प्रदूषणामुळे निर्माण झालेल्या प्राणवह व अन्नवह स्रोतसाचा त्रास नाहीसा होतो.

उसाचा रस आटवून गूळ तयार केला जातो त्यामुळे उसामध्ये असणारे क्षार व खनिजद्रव्ये ह्यामध्ये टिकून राहतात. लोहाचे प्रमाण, तसेच जीवनसत्त्वे ह्यात आढळतात. ह्याचे शरीरात शोषण धिम्यागतीने होते. त्यामुळे रक्तातील साखर लगेच वाढत नाही.

अन्नमूल्ये : १००ग्रॅम गुळात -

कार्बोदके : ७७ ग्रॅम, साखर : ७७ ग्रॅम,

जीवनसत्त्वे : ८०० I.U., खनिज द्रव्ये : २००० मि.ग्रॅ.

ह्याचे आरोग्यदायी उपयोग खालील प्रकारे आहेत. मधुमेही रुग्णांना साखरेपेक्षा गूळ अधिक उपयुक्त, कारण ह्यात खनिज द्रव्ये अधिक मिळतात. तसेच ह्याचे शरीरात शोषण धीम्यागतीने होते.

- **रक्तशोधक :** भरपूर प्रमाणात जीवनसत्त्वे व खनिजे असल्याने रक्तशोधनाचे कार्य करतो.
- **पांडु प्रतिबंधक :** रक्तातील हिमोग्लोबिनचे प्रमाण कमी झाल्याने पांडुरोग होतो. हे प्रमाण वाढण्यास गूळ उपयुक्त आहे कारण ह्यात लोह असते. लोहामुळे हिमोग्लोबिनचे प्रमाण वाढण्यास

मदत होते. त्यामुळे वयात येणाऱ्या मुलींनी, गर्भिणींनी तसेच सूतिका (प्रसूति झालेल्या) स्त्रियांनी ह्याचे सेवन करावे.

- रक्तदाब योग्य ठेवण्यास मदत होते. ह्यात पोटॅशियम आहे व सोडियमचे प्रमाण कमी असल्याने रक्तदाब नियंत्रित राहतो.
- वजन कमी करण्यास उपयुक्त. शरीरातील पाणी साचण्याचे प्रमाण कमी करतो, त्यामुळे वजन कमी राहण्यास उपयुक्त.
- ह्यात भरपूर प्रमाणात Anti - oxidants असतात. त्यामुळे कॅन्सर सारख्या आजाराला प्रतिबंध येतो,
- वातनाशक कार्य करतो. गूळ सुंठी बरोबर खाल्ल्यास वातनाशक होते. तसेच मज्जावह संस्थानास बलदायी आहे.
- गुळामुळे पचनशक्ती सुधारते व मलबद्धता दूर होते.
- गुळामुळे कफाचे विकार दमा, खोकला कमी होतो. जुना गूळ खाल्ल्यास कफनाशनाचे कार्य होते.
- प्रदूषणामुळे शरीरात उत्पन्न होणारे विकार कमी करण्यास उपयुक्त.
- मॅग्नेशियम अधिक असल्यामुळे थकवा नष्ट करतो.
- संधिवातनाशक म्हणून कार्य करतो.
- गूळ हा भूक वाढविणारा आहे. तसेच मूत्रल आहे.

भारतातील विविध प्रांतांत गुळाचे सेवन वेगवेगळ्या पद्धतीने होते. महाराष्ट्रात तीळ + गूळ खाण्याची पद्धत आहे. तसेच थंडीच्या दिवसात शरीरात उष्णता निर्माण करण्यासाठी गुळाची पोळी खाण्याची प्रथा आहे. विविध प्रकारच्या भाज्या व आमट्यांमध्ये चव वाढवण्यासाठी ह्याचा उपयोग करतात. पुरणपोळी सारख्या पक्वान्नात गुळाचा वापर असतो. गुळाबरोबर वापरण्यात येणारे अमसूल अथवा चिंच आहाराची लज्जत वाढवणारे असते.

अशा ह्या आरोग्यदायी पौष्टिक गुळाचे प्रमाण आहारात वाढवा व साखरेचे प्रमाण कमी ठेवा. ह्या आरोग्यदायी मंत्राने आपण नवीन वर्षाची सुरवात करू या. ह्यावर्षीही ह्या सदराद्वारे आपली दरमहा भेट होत राहील. “नविन वर्षाच्या सर्वांना शुभेच्छा!”

❀ ❀ ❀

(पान १ वरून)

एकच आहेत, अभिन्न आहेत. ईश्वर आपल्या प्रत्येकामध्ये आहे हा एकात्मतेचा अनुभव ध्यान व समाधीतून मिळतो.

परार्थ म्हणजे दुसऱ्याचा अर्थ. स्वतः सोडून जगातील यच्चयावत सर्व पर आहेत, दुसरे आहेत. यामुळे त्यांचा अर्थ बघणे, त्यांचा अभ्यास हा परार्थ. स्वार्थ म्हणजे स्वतःचा अर्थ, स्वतःचा अभ्यास, स्वतःला समजून घेणे. स्वार्थ व परार्थ एकत्र, एकाच वेळी अभ्यासले तर लक्षात येते की सगळीकडे एकच तत्त्व आहे. माझ्यात व इतर सर्वत्र, सगळ्यांत एकच तत्त्व भरलेले आहे. स्वार्थ व परार्थांवर संयम केल्याने माझ्यात

असलेला जीवच बाहेर सर्वत्र सगळ्यांमध्ये आहे, हे कळते. साहजिकच मी (जीव) व पुरुष (ईश्वर) यांच्यातील भिन्नत्वाची जाणीव नष्ट होते. अभिन्नत्व समजून येते. हा विशेष अनुभव आहे.

ततः प्रातिभ श्रावण वेदन आदर्श आस्वाद वार्ता जायन्ते ।।

त्यावेळी (म्हणजे ही एकत्वाची जाणीव झाल्यानंतर) प्रतिभेच्या, श्रवणाच्या, स्पर्शाच्या, दृष्टीच्या, चवीच्या आणि गंधाच्या सिद्धी उत्पन्न होतात. ज्यावेळी आत्मा आणि परमात्मा एकच आहे, वेगवेगळे नाहीत याची जाणीव होते तेव्हा अनेक सिद्धी उत्पन्न होतात. दिव्य ज्ञान, दिव्य

(पान ४ वर)

शोध आणि बोध मनाचा

- वैद्या सौ. केतकी रानडे

बी.ए.एम्.एस्., एम्.एस्सी.(अप्लाइड सायकॉलॉजी)

वैद्यकीय व्यवसाय करताना अनेक अनुभव आपले आयुष्य समृद्ध करत असतात. प्रत्येक रुग्ण हा वैद्याला / डॉक्टरला काहीतरी नवीन ज्ञान देतच असतो. आमच्या व्यवसायात म्हणतात की. “Every man has got his own anatomy” म्हणजेच प्रत्येक रुग्ण हा स्वतः काही एका विशिष्ट रीतिने शारीरिक व मानसिक स्थितीने घडवलेला असतो व रुग्णाची ती विशिष्ट शारीरिक व मानसिक जडणघडण डॉक्टरला समजली की रुग्ण व डॉक्टर हे नाते क्लिक होते.

१४ वर्षापूर्वीची गोष्ट. माझ्याकडे एक १५/१६ वर्षांची मुलगी सततची सर्दी, खोकला यांनी त्रस्त होऊन औषधाला आली होती. मुलगी हुशार होती. तिची शैक्षणिक वाटचाल स्थिर होती. मी सांगितलेल्या गोष्टी, पथ्यापथ्ये ती तंतोतंत पाळत होती. उत्तमोत्तम औषधे देऊन झाली, पंचकर्मांचे उपाय झाले पण तिच्या सर्दीत फारसा काही फरक पडत नव्हता. तरुण वय, योग्य औषधोपचार, रुग्णा पथ्यापथ्य व्यवस्थित पाळत आहे तरी हिच्यात काही सुधारणा का नाही? यामुळे मी त्रस्त झाले होते आणि अचानक मनात विचार आला आणि तिला विचारले की तू काही डायरी वगैरे लिहितेस का? ती हो म्हणाली. म्हटले, आणून दाखव. तिने आणलेली डायरी जेव्हा मी वाचली तेव्हा अक्षरशः तिच्या भरकटलेल्या विचारांनी मला धक्काच दिला. प्रत्यक्ष माझ्या समोरची ती आणि व्यक्त असलेली ती यात जमीन अस्मानाचा फरक होता. तिच्या आईला बोलावून विचारले असता समजले की ही रुग्णा काही वर्षापूर्वी मनोविकार तज्ञांची औषधे घेत होती पण आता अचानक त्यांनी बंद केली होती.

तेव्हा तिच्या आईला सांगितले की आता परत तिच्यात आजारारी चिन्हे दिसत आहेत तेव्हा तिला परत औषधोपचारांची व समुपदेशनाची गरज आहे. रुग्णाने व आईने ते मानले आणि परत तिला औषधोपचार सुरु केले. आता ती रुग्णा पहिल्या प्रयत्नात सी.ए. होऊन संसाराला लागली आहे.

म्हणजेच व्याधीचे स्थान कुठे आणि ती व्यक्त कुठे होते. म्हणजेच शरीर व मन एकमेकांशी जोडलेले असतात. आणि अशा प्रकारचे अनेक Psychosomatic म्हणजेच मनोकायिक रुग्ण त्यांचे निदान नीट वेळेवर न झाल्यामुळे या डॉक्टरांकडून त्या डॉक्टरांकडे फिरत राहतात.

४ वर्षापूर्वीची गोष्ट. एक सातवीतला विद्यार्थी माझ्याकडे psoriasis, एक त्वचाविकार, जो कष्टसाध्य असतो; असा आला. त्याच्या दोन्ही हाता पायांवर काळे डाग पडलेले होते. शाळेत गणवेश म्हणून हाफपॅन्ट व हाफशर्ट, त्यामुळे सर्वांना दिसत होते. मुलांना आजार

सांसर्गजन्य वाटल्यामुळे त्याला एकटे बसवलेले होते. आई वेगवेगळ्या ठिकाणी औषधोपचाराला गेली होती पण उपाय नाही. आई माहेरी जाऊन आल्यावर नातवाला हा त्रास सुरु झाला म्हणून मुलाचे व आईचे जाणे सासरच्यांनी बंद केलेले. (आई ३वर्ष माहेरी जाऊ शकली नव्हती त्या शिवाय मुलाला मित्रांच्या चिडवण्यामुळे त्रास होई तो वेगळाच) अशारितीने अतिशय उद्दिग्ण मनस्थितीत दोघे जण माझ्याकडे आले. आजार जुना होता त्यामुळे बरा होणे तसे त्रासदायक होते पण मुलाने व्यवस्थित पथ्य पाळले तर ते शक्य होणार होते. त्यानुसार आधी त्यांना धीर देणे आवश्यक होते. मुलाशी आधी त्याच्या अभ्यासाबद्दल परीक्षेबद्दल त्याच्या आवडीनिवडींबाबत बोलून आधी आई व मुलाचा रोगाच्या प्रति असलेला नकारात्मक भाव काढून टाकणे गरजेचे होते. रोगाबाबत, उपचाराबाबत, डॉक्टरबाबत सकारात्मक भाव रुग्णाच्या मनात असतो व रुग्णाबाबत सकारात्मक भाव डॉक्टरांच्या मनात असतो तेव्हाच दोघांना यश येते.

मुलाने व आईने कसोशीने पथ्य पाळले. मुलाला येवढ्या लहान वयात प्रलोभने टाळणे हे अवघड होते, पण आता आपण बरे व्हायचेच हा ध्यास त्याच्यामागे होता. त्यामुळे टाळणे कठिण पण अशक्य नव्हे हे त्याने सिद्ध केले. योग्य औषधोपचार, विश्वास, सकारात्मकता, रुग्णाची चिकाटी याने अल्पकाळात यश मिळविले. हळूहळू डाग कमी होत गेले. मुलाचा आत्मविश्वास हळूहळू वाढू लागला. ७ वी ला चांगले मार्क मिळवून, त्याने ८ वीला टाण्यात प्रवेश घेतला आणि आता व्याधीमुक्त असा तो व आई एक सुंदर आयुष्य जगत आहेत. मनाच्या वाढलेल्या आत्मविश्वासामुळे तो शाळेतही अनेक उपक्रमात सहभागी होत आहे. म्हणजे बघा, विकार कुठे आणि त्याचा परिणाम किती खोलवर गेलेला.

या उदाहरणांवरून मी पण शिकत गेले की खरच आयुर्वेदात सुद्धा सांगितले आहे की व्याधी सुद्धा निज, आगन्तु व मानस अशा प्रकारे आहेत. मग आपण मानस व्याधींचा इतका खुलेपणाने सामना का करत नाही? आणि त्याचे कारण लक्षात आले की आपल्याकडे मानसिक व्याधी म्हणजे वेडाआयुष्यातून उठला - आता त्याला शॉक द्यावे लागणार हा आता वेडेवाकडे हावभाव करणार हे समीकरण येवढे पक्के आहे की मानसिक व्याधी / मानसव्याधी हे अनेक प्रकारचे, वेगवेगळ्या प्रकारे व्यक्त होणारे, योग्य वेळी निदान झाले तर माणूस व्यवस्थितपणे सर्वसामान्य आयुष्य जगू शकतो, हेच आपण मान्य करीत नाही. तेव्हा मानस व्याधींचा होणारा शारीरिक, कौटुंबिक व सामाजिक परिणाम बघता याचा सखोल अभ्यास करावा या हेतूने मी पुढे MSc ही Applied psychology या विषयातील पदवी घेतली व एका नामांकित संस्थेत प्रत्यक्ष रुग्णानुभव घेतला व आता समुपदेशक म्हणून व्यवसाय करत आहे. मेंदू - बुद्धि - मन यांचा परस्पर संबंध त्याचे वैयक्तिक, कौटुंबिक व सामाजिक परिणाम या संबंधी आपण आता क्रमशः माहिती करून घेऊ.

(पान १ वरून)

त्याच्यासमोर असतात. शहरातील सरकारी रुग्णालयात एखादे वर्ष काम करून अनुभव घ्यायचा किंवा उच्च शिक्षणासाठी परदेशी जाऊन तेथील एखादी पदवी वा पदविका मिळवायची व तेथेच स्थायिक व्हायचे किंवा काही वर्षे तेथे काम करून रग्गड पैसा पौंड वा डॉलरमध्ये मिळवायचा व येथे परत येऊन व्यवसाय सुरू करायचा असा मार्ग बहुतेकजण अवलंबतात. परदेशी पदवीचे वलय असल्यामुळे आपोआपच त्यांना चांगला 'धंदा' मिळतो.

(पान २ वरून)

शब्द (दैवी आवाज), दिव्य स्पर्श (सिद्ध पुरुष, अवतारी व्यक्तींच्या स्पर्शाची अनुभूति), दिव्य दृष्टी (सूक्ष्म, स्थूल, भूत, भविष्य, वर्तमान, जवळचे दूरचे सर्व दिसू शकणे), दिव्य चव व दिव्य वार्ता म्हणजे गंध, सुवास यांच्या सिद्धी प्राप्त होतात. या सर्व सिद्धी ब्रह्मज्ञानाच्या प्राप्तीने आपोआप प्राप्त होतात. मात्र त्यांच्यात गुंतून न पडता पुढे जाण्यासाठीचा मार्ग लगेच पतंजली पुढील सूत्रात सांगतात.

ते समाधी उपसर्ग व्युत्थाने सिद्धयः ।।

त्या समाधीतील उपसर्ग आणि व्युत्थानात सिद्धी आहेत. पतंजलींनी सिद्धींबद्दल धोक्याचा कंदिलच इथे दर्शवला आहे. या सिद्धींची प्राप्ती मोह उत्पन्न करते व साधक त्यांच्यातच गुंतून पडू शकतो. हा मोठाच उपसर्ग म्हणजे अडथळा आहे. यामुळे या सिद्धींत गुंतून पडणे कटाक्षाने टाळले पाहिजे. मात्र व्युत्थानासाठी या सिद्धी उपयुक्त आहेत.

व्युत्थान म्हणजे जोमाने उठून कार्य करणे. सिद्धी या यश हमखास देणाऱ्या असल्याने त्यांचा उपयोग समाजोपयोगी चांगल्या कामांसाठी करावा. यामध्ये ते काम जोमाने होण्यास या सिद्धी सहाय्यभूत ठरतात. याचे हल्लीच्या काळातले उदाहरण म्हणजे सत्यसाईबाबा. त्यांचे चमत्कार खरे वा केवळ हातचालाखी, त्यांनी जमवलेला वा दडवलेला पैसा या गोष्टी बाजूला ठेवून त्यांनी उभे केलेले लोककल्याणकारी कार्य, व्युत्थानासाठी सिद्धी सहाय्यभूत होतात याचे चांगले उदाहरण म्हणता येईल. एकनाथ, ज्ञानेश्वर, वसिष्ठ ऋषी, विश्वामित्र ऋषी आदि अनेकांनी या सिद्धींचा चांगला उपयोग केल्याची उदाहरणे आपण ऐकली, वाचली आहेत. सिद्धी या त्याज्य किंवा निंद्य नक्कीच नाहीत. मात्र त्यात गुंतणे हे साधनेमधला अडथळा असल्यामुळे केवळ लोक कल्याणकारी कार्यात त्यांचा वापर करून अन्यथा त्यांचा उपसर्ग आपल्याला होणार नाही याची काळजी घेतली पाहिजे.

याला खतपाणी मिळते ते अजून एका सरकारी धोरणाचे. पूर्ण वेळ प्राध्यापकांच्या नेमणुका करण्याऐवजी मानद प्राध्यापकांची नेमणूक करण्याच्या सरकारच्या धोरणाने डॉक्टरांची सरकारी रुग्णालयांप्रती बांधिलकी झपाट्याने कमी झाली. सरकारी मानद सेवा आपल्या खाजगी व्यवसायाकडे रुग्ण वळवण्याचा राजमार्ग बनला. आपण वैद्यकीय शिक्षण 'धंदा' करण्यासाठी घेत नसून आपली एक सामाजिक बांधिलकी आहे ही जाणीवच कमी होत गेली आहे. खाजगी वैद्यकीय महाविद्यालयांच्या शिक्षणाच्या बाजाराने यात कैकपटींनी भर घातली आहे. या सर्व गोष्टींचा परिपाक होऊन सरकारला हे उशीरा सुचलेले शहाणपण आहे. मात्र या सक्तीमध्ये ग्रामीण भागात किमान एकवर्ष काम करण्याची सक्ती करावयास हवी. अन्यथा पुन्हा डॉक्टरांची भाऊगर्दी शहरांतच राहिल व या सरकारी नोकरीच्या सक्तीतूनही पळवाटा शोधल्या जातील. त्यातून भ्रष्टाचारांचे नवे कुरण तयार होईल. तसेच ही सक्ती सरकारी व खाजगी, सर्व महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी हवी. याकरता वैद्यकीय शिक्षणाच्या जागा केवळ मेरिटनुसार भरणे, सर्व महाविद्यालयांमध्ये किमान वाजवी फी आकारणे, सर्व खाजगी महाविद्यालयांना मोफत/सरकारी दराने सेवा देणारी रुग्णालये उभारणे बंधनकारक करणे व आपापल्या महाविद्यालयाच्या रुग्णालयातच किमान काही काळ काम करणे डॉक्टरांना बंधनकारक करणे यासारख्या काही कठोर उपायांची आज गरज आहे. बहुतेक खाजगी महाविद्यालये आजी माजी मंत्री, खासदार, आमदार यांचीच जहागीर असल्याने असे कठोर निर्णय घेतलेच तरी त्याची अंमलबजावणी हे वैद्यकीय सम्राट होऊन देतील कां हा एक कळीचा प्रश्न आहे.

आपण आपली वर्गणी इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीनेही भरू शकता. आपल्या बँकेतून "आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन केंद्र, बचत खाते क्र.१६३८७"

दि. ठाणे जनता सहकारी बँक, पांचपाखाडी शाखा, ठाणे या खात्यात

RTGS/NEFT/IFSC CODE: TJSB0000008

द्वारे भरू शकता.

वर्गणी - वार्षिक : २००/- व पंचवार्षिक : ८००/-

आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन केंद्रासाठी

कार्यकारी विश्वस्त, संपादक व प्रकाशक वैद्य प्रसन्न केळकर यांनी 'आयुर्हित' हे मासिक साईनाथ प्रिंटर्स, वर्धमान इंडस्ट्रीयल इस्टेट, ठाणे येथे मुद्रित करून ५, दीनदयाळ सोसायटी, गुरुकुल सोसायटीजवळ, पांचपाखाडी, ठाणे (प) येथून प्रसिद्ध केले.

● दूरध्वनि : ०२२-२५३३ २४ २६ ● Email : ayurhit@ayurlink.com

या अंकातील लेखांत व्यक्त केलेल्या मतांशी संपादक व आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट सहमत असतीलच असे नाही. ती त्या लेखकांची वैयक्तिक मते समजावीत.

खाजगी वितरणासाठी

संगणकीय मांडणी / अक्षरजुळणी : अजय रिसबूड - ९८२०७२६२२७